

משמרות הלילה – האבות רגלי המרכבה

ביותר בולט הדבר בשמועתנו במחלוקת רבי ורבי נתן, שלפי הנלמד בסוגיא אין לכל אחד מהם ראייה מוכחת כדבריו ולדחות דברי חברו. על כרחך שכל אחד טעמו ונימוקו עמו, מלבד משמעות הכתובים שאפשר להטותם כדעת כל אחד מהם.

בעיון יעקב כאן מגלה לנו טפח, בדברים שהביא בשם ספר כ"ח: א "דרבי

תנו רבנן ארבע משמרות הוי הלילה דברי רבי. רבי נתן אומר שלש (ברכות ג ב).

ידוע מפי ספרים וסופרים שבכל מחלוקת בש"ס יש למצוא איזה קשר בין השמועה למרא דשמעתתא, כי דברי תורתו הם חידושים השייכים לנשמתו, ולפי שורשו ושיטתו אמר הך מילתא בטעמא (ראה לעיל עמ' יא).

א. כנראה שטעות הדפוס נפל בדבריו, וצריך לומר: כ"ה. והכוונה לספר כבוד הבית (להגאון מוה"ר שמעון וואלף מפינטשוב). ולתועלת המעיינים נעתיק בזה את לשון קדשו:

"ונראה משום דאיתא (חולין צא ב) 'דאמר רב חננאל אמר רב שלש כתות של מלאכי השרת אומרות שירה בכל יום אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש ה' צבאות. מיתיבי חביבין ישראל לפני הקב"ה יותר ממלאכי השרת... וישראל מזכירין את השם אחר שתי תיבות שנאמר שמע ישראל ה' וגו' ומלאכי השרת אין מזכירין את השם אלא לאחר ג' תיבות... (וברש"י: קתני מיהת אחר שלש תיבות ואת אמרת קדוש ה'). אלא אחת אומרת קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש ואחת אומרת קדוש קדוש קדוש ה' צבאות. והאיכא ברוך (דהזכר אחר ב' תיבות כדכתיב ברוך כבוד ה')? ברוך אופנים הוא דאמרי ליה. ואיבעית אימא כיון דאתיהיב רשותא אתיהיב. ואיכא למימר דרבי אליעזר דהכא, ורב שאמר שם שלש כתות, היינו משום דסוברים כתירוץ כיון דאתיהיב רשותא, ואם כן כך הוא סדר השיר: כת ראשונה אומרת קדוש, וכת שניה אומרת קדוש קדוש, וכת שלישית אומרת קדוש קדוש קדוש ואומרים גם כן ברוך כבוד ה' ממקומו כיון דאתיהיב רשותא. אבל רבי סבירא ליה דוקא אופנים אומרים ברוך, ולא המלאכים, ולכן הוא משמר בפני עצמו בשיר חדש לאופנים שהם כת בפני עצמם.

"והנה אם תאווה נפשך לידע טעמא דמילתא במה שכן הוא סדר השיר, תבין עוד יותר, והוא במה שהבנתי בספר מערכת אליהו פי"ב ששיר מלאכי השרת במרום הוא כן כמו השלש תפלות שלנו ביום, משלשה האבות אברהם יצחק ויעקב. ולכן במשמר ראשון הם מכתירים בקדושה אחת. נגד רגל האחד הוא אברהם. ובמשמר השני מוסיפים לומר קדוש קדוש. נגד

מסילות

רגלי המרכבה

באגדה

פג

אזיל לשיטתו, כדאמרינן בעלמא (שבת נו א) 'רבי דאתא מדוד מהפך ודריש בזכותיה דדוד', ועם דוד הוי ד' רגלי מרכבה, לכן נתחלק משמרות המלאכים על ד' משמרות. ורבי נתן סבר רק שלש רגלי המרכבה נינהו, דהיינו אברהם יצחק ויעקב, ודוד נדחה מפני חטאו, לכך סבר רק ג' משמרות ^{ה'תש"ל 1234567} הוי הלילה".

הצדיקים מהראותו על ידי פעולותיו בטבעיות, שזה אינו נראה רק לחכמי לב, ומעשי הצדיקים מפורסמים". "וטעמא דמילתא כי על ידם השכינה שורה בארץ, והשכינה היא עליהם, ולפיכך הם כסא לשכינה ומרכבתו" (גור אריה בראשית יז כב. עיי"ש מה שמבאר ההבדל בין האבות לשאר צדיקים).

לעמוד על כוונתו, עלינו להרחיב את היריעה ולפרוש את הדברים כשמלה.

^{ה'תש"ל 1234567}

א

מקור הדברים בחז"ל (ב"ר מז ו, פב ו): "האבות הן הן המרכבה". ובפירוש מהרז"ו: "כמו שיושב כביכול על כסא כבודו בשמים על שרפים וחיות הקדש, כן יושב בארץ על ידי המאמינים בו, ובזכותם משכינים שכינתו בארץ". וביפה תואר: "שכבודו נראה בעולם יותר על ידי

שכינה בתחתונים ע"י הצדיקים

^{ה'תש"ל 1234567}

אברהם ויצחק. ובמשמר השלישי אומרים קדושה משולשת, נגד חוט המשולש אברהם יצחק ויעקב...

"ואם כן נראה, רבי דאתי מדוד על כן דרש הכי שד' משמורות הם בשיר מלאכי השרת, וכמו שכתבתי דסבירא ליה דאופנים דוקא אמרי ברוך כבוד ה' ממקומו, והיינו משום דסבירא ליה שמכתירים נמי נגד דוד שהוא רגל רביעי בפני עצמו גם כן, ואופנים דחשיבי שאומרים השם אחר שני תיבות הן אומרים במשמר הד' נגד דוד, כי הוא גדול וחשוב מאוד למעלה ברגלי המרכבה. אבל רבי אליעזר ורב דסבירא להו דשלשה משמורות הן, היינו דסבירא להו כמו שאין תפלה קבועה לדוד כמו אברהם יצחק ויעקב, ואין אומרים אלקי דוד כמו אלקי אברהם יצחק ויעקב... אם כן גם בשיר מלאכי השרת אין לו מעלת אברהם יצחק ויעקב, לכן סוברים ג' משמורות הם. ורבי סבירא ליה אחרי שמכל מקום נתיחד לו תפלה בכל יום שיש בו מוספין, וגם ברכת מגן דוד (פסחים קיז ב) ...אם כן בודאי דשפיר הוא חשוב" וכו', עיין שם מה שהאריך נפלאות.